

BOLANING MAKTABDA O'QISHGA JISMONIY TAYYORLIGI

Andijon davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Muxtorova Mavludaxon Murodjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolaning Maktabga jismoniy tayyorlik, shuningdek, bola tomonidan madaniy gigiyenik malakalarning egallanishi, ularda shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilish odatini tarbiyalashi shuningdek jismoniy tayyorlik bolada maktabga yetuklikni shakillantirishning zarur tarkibiy qismi ekanligi haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Malaka, ko'nikma, til malakasi, xloqiy-irodaviy tayyorgarlik, jismoniy tayyorgarlik, biologik yetuklik.

Аннотация: В данной статье дана информация о физической готовности ребенка к обучению в школе, а также о приобретении ребенком культурно-гигиенических навыков, выработке привычки соблюдать правила личной гигиены, а также о том, что физическая готовность является необходимым компонентом формирования готовности ребенка к обучению в школе.

Ключевые слова: Компетентность, умение, владение языком, морально-волевая подготовка, физическая подготовка, биологическая зрелость.

Abstract: This article presents information on the child's physical readiness for school, as well as the child's acquisition of cultural and hygienic skills, the upbringing of the habit of observing personal hygiene rules, and the fact that physical fitness is a necessary component of the formation of school readiness in a child.

Keywords: Competence, skills, language proficiency, moral and volitional readiness, physical fitness, biological maturity.

Maktabgacha yoshdagi bolaning maktab ta'limiga o'tishi hamisha uning hayoti, axloqi, qiziqishi va munosabatlarida anchayin jiddiy o'zgarishlarni yuzaga chiqadi. Shuning uchun bolani uydayoq maktab ta'limiga tayyorlash, uni uncha qiyin bo'lmagan bilim, tushuncha, ko'nikma va malakalar bilan tanishtirish kerak bo'ladi. Yetakchi mutaxasislarning fikriga ko'ra, "Maktabga tayyorgarlik" tushunchasi bolani maktabga tayyorlashning quyidagi yo'nalishlarini o'z ichiga oladi:

- jismoniy;
- shaxsiy (ruhiy);
- aqliy;
- maxsus tayyorgarlik;

Jismoniy tayyorgarlik bolaning sog'lomligi, harakat ko'nikmalari va sifati, qo'l mushaklari va ko'rish-motor muvofiqligi rivojlanganligi bilan izohlanadi. Shaxsiy tayyorgarligi, atrof-muhitga, kattalarga, tengdoshlariga, o'simliklar dunyosiga, tabiiy hodisalarga munosabati, shaxsiy madaniyatining shakllanganligini nazarda tutadi. Aqliy tayyorgarlik bolaning obrazli va mantiqiy fikrlashi, bilimga qiziqishi, mustaqilligi, o'zini-o'zi nazorat qilishi hamda o'quv faoliyatini kuzatish, eshitish, eslab qolish, solishtirish kabi asosiy turlarini bilishini o'z ichiga oladi. Bolaning maktabda ta'lim olishi samarasi uning ona tilni bilishiga va nutqni qanchalik rivojlanganligiga ko'proq bog'liq bo'ladi.

Chunki butun o'quv faoliyati shularga, ya'ni nutqiy-mantiqiy rivoji, bolaning kattalarning yordamisiz mustaqil fikrlashi, til malakasining rivojlanganligi, hikoya qilish mulohaza yuritish, o'z tassavvurlarini izohlay olishi, tushunarli qilib bayon etish kabi omillar asosida quriladi. Shuningdek, bolaning maktabda ta'lim olishi uchun amaliy intellekt rivoji, ya'ni uning namunasini chizish, aytib turiladigan bayoniniy topshiriqni bajarishi ham muhim sanaladi. Va nihoyat, maxsus tayyorgarlik bolani savodxonlikka o'rgatish va uning maktabning 1-sinf o'quv dasturi materialini yetarli darajada egallash haqidagi tushunchasini shakllantirishni nazarda tutadi. Blalarni maktabda o'qitishining

samaradorligi ko'p jihatdan ularning tayyorgarlik darajalariga bog'liq bo'ladi. Maktabda o'qishga tayyorgarlik - maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolaga qo'yiladigon talablar orqali aniqlanadi. Bu talablarning o'ziga xos tomoni o'quvchining yangi jismoniy-psixologik o'rni bilan bog'liq. Bola o'z oldiga qo'yiladigan vazifalarni bajarishga tayyorlangan bo'lishi lozim. Maktabga kieish bola hayotidagi oddiy turmush tarsi, atrofdagilar bilan munosabat tizimining o'zgarishiga aloqador muhim davrdir.

Bola hayotida birinchi bor markaziy o'rinni ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan o'quv faoliyati egallaydi. Unga odatiy bo'lgan erkin o'yin faoliyatidan farqli o'laroq, endi ta'lim majburiy bo'ladi va birinchi sinf o'quvchisidan 4 ta jiddiy munosabat talab qilinadi. Ta'lim faoliyatining yetakchi turi sifatida bolaning kundalik hayoti jarayonini qayta qurqadi: kun tartibi o'zgaradi, erkin o'yinlar vaqti qisqradi. Bolaning mustaqilligi va uyushganligi, uning ishchanligi, va intizomlikka talablari jiddiy ravishda ortadi. Maktabgacha yoshdagi bolalikka nisbatan o'quvchining o'z xatti-harakati, majburiyatlarini bajarishga shaxsiy ma'suliyatli ancha-muncha ortadi. Bolalarni maktabga tayyorlash, birinchidan, bolalar bog'chasida tarbiyaviy ishni maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni umumiy, har tamonlama rivojlantirishning yuqori darajasini ta'minlaydigan, ikkinchidan, bolalarni maktabning boshlang'ich sinflarda o'zlashtirishlari lozim bo'lgan o'quv fanlarini egallashga maxsus tayyorlashni ta'minlaydigan qilib tashkil etilishini nazarda tutadi. Shunga ko'ra, zamonaviy psixologik-pedagogik adabiyotda (A.V.Zaparojets, A.A.Venger, G.M.Lyamina, G.G.Petrogenko, J.V.Taruntaeva va boshqalar) tayyorgarlik tushunchasi bola shaxsining rivojlantirish sifatida aniqlanadi va ikkita o'zaro bo'langan jihatlarda: "Maktabga o'qishga umumiy psixologik tayyorgarlik" va "Maxsus tayyorgarlik" tarzida ko'rib chiqiladi.

Maktabga umumiy tayyorgarlik MTT ning maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarni har tomonlama tarbiyalashga oid davomli, maqsadga muvofiq ta'lim-tarbiyaviy ishning muhim yakuni sifatida namoyon bo'ladi.

Maktabga umumiy tayyorgarlik bolning maktabga borish vaqtiga kelib aqliy, ma'naviy, estetik, jismoniy rivojlanishda erishgan shunday darajasidirki, u bolaning maktab ta'limining yangi sharoitlariga va o'quv materiallarining ongli egalashga faol kirib borishlari uchun zarur asosni yaratadi. Umumiy tayyorgarlik bola maktab ta'limiga o'tish davriga kelib erishadigan psixik rivojlanishning muayyan darajasi bilan ifodalanadi. Psixologik tayyorgarlik tushunchasi maktab ta'limi nuqtai nazaridan 1-sinfga borayotgan bola psixik rivojlanishdagi muhim sifat ko'rsatkichlarini muvaffaqiyatli jamlaydi. Maktab ta'limiga psixologik tayyorgarlik bolaning o'qishga intilishi o'quvchi bo'lish ishtiyoqida bilish faoliyati va tafakkur aperiatsiyalarining yetarlicha yuqori darajasi bolaning o'quv faoliyati elementlarini egallashi, iroda va ijtimoiy rivojlanishning muayyan darajasida namoyon bo'lishiga asoslangan tayyorlikni o'z ichiha oladi. Bolani maktabga psixologik tayyorgarligining barcha komponentlari Bolani sinf jamoasiga olib kirish, maktabda o'quv materialini ongli egallash keng doiradagi maktabga oid majburiyatlarni bajarishni qamrab oladi.

Bolani maktabga maxsus ravishda tayyorligi maktabga o'qishda o'qishga umumiy psixologik tayyorligiga qo'shimchadir. U bolada matematika va ona tili kabi o'quv fanlarini o'rganish uchun zarur bo'lgan maxsus bilim, ko'nikma va malakalarning mavjudligiga ko'ra aniqlanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolada eng oddiy matematika tasvvurlarini tarkib toptirish, nutqini o'stirish hamda savodni egallashga tayyorlanish yuzasidan o'tkaziladigan jadal ish bolarni maktabda o'qishga maxsus tayyorlashning zarur darajasini ta'minlaydi. Maktabga qatnaydigan bola yangi turmush tarziga kishilar bilan o'zaro munosabatning yangi tizimiga, faol aqliy faoliyatga tayyorlangan bo'lishi darkor. U yangi jiddiy majburiyatlarni uddalashi uchun jismoniy rivojlanishda muayyan darajaga erishgan bo'lishi kerak. Bolaning maktabda (o'qishga axloqiy-irodaviy tayyorgarlik) umumiy tayyorligi mazmunida bir necha o'zaro bog'langan jihatlar mavjud bo'lib, ulardan muhimlar ma'naviy, irodaviy, aqliy, jismoniy tayyorgarlikdir.

Bolaning maktabda o'qishga jismoniy tayyorligi o'qishning muvaffaqiyatli bo'lishida katta ahamiyatga egadir. Maktabga chiqish munosabati bilan bola turmush tarzining qayta qurilishi, kun tartibining o'zgarishi, jiddiy o'quv mehnati, darslarning davomiyligi undan sezilarli jismoniy zo'r berishni talab qiladi. Maktabga jismoniy tayyorlik ko'pgina tarkibiy qismlardan tashkil topadi. Bu, birinchi navbatda, bola salomatligining yaxshi bo'lishi, organizmning chiqqanligi, ma'lum darajada chidamliligi va ish qobiliyati, kasalliklarga qarshilik ko'rsata olishidir. Bolalarni maktabga tayyorlashda barmoq mayda muskullarning rivojlanishi alohida o'rin egallaydiki, bu yozuvni muvaffaqiyatli egallashining zaruriy shartidir.

Maktabga jismoniy tayyorlik, shuningdek, bola tomonidan madaniy gigiyenik malakalarning egallanishini, ularda shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilish odatini tarbiyalashni nazarda tutadi. Jismoniy tayyorlik bolada maktabga yetuklikni shakllantirishning zarur tarkibiy qismi hisoblanadi. Maktabga yetuklikni aniqlashda bola sog'ligining holati va organizmning biologic yetuklikni baholash (antropometrik ko'rsatkichlar, suyak, mushak, nafas olish va yurak-tomir tizimining) rivojlanganligini nazarda tutuvchi ko'p omilli tahlildan, maktabga funksional tayyorlikning, "Maktabga yetuklik" ning asosiy ko'rsatkichi va eng avvalo, bir qator fiziologik funksionalarining rivojlanish darajasini baholashdan foydalaniladi. Bularga: partada anchagina uzoq muddat o'tirish uchun zarur bo'ladigan tormozlanish qobiliyatining rivojlanganligi; harakatlarni bajarishda zarur bo'ladigan barmoqlarning mayda harakatlari; ijoobiy va tormozlanishiga xos shartli aloqalarni nisbatan tez hozil hamda mustahkamlash, shuningdek, ikkinchi signal tizimining yetarlicha rivojlanligi kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Davlat ta'lim standartlari.
2. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. -Toshkent, 2022.

3. D.Q.Asqarova. “Bolalarni maktab ta’limiga tayyorlash metodikasi”, - Toshkent: Navro’z, 2020.
4. Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta’limiga tayyorlash. D. Iminova, O.Vohitdinova.